

VZPOMÍNKA NA PhDr. IVANA BITTNERA

Neočekávaná zpráva o úmrtí PhDr. Ivana Bittnera překvapila všechny, kdo ho znali. Posledního říjnového dne r. 2007 podlehl, jako třiašedesátiletý, nemoci – ale na Zlínsku, kde dlouho působil, zůstane v paměti jako optimistický člověk překypující energií, kterou kolem sebe šířil.

Rodák z Valašska (Vsetín 27. září 1944) našel napřed zaměstnání v Bratislavě, pak se usadil v Uherském Hradišti, a nastoupením do zlínského okresního archivu (1. ledna 1977) se dal na dráhu archiváře. Při zaměstnání vystudoval archivnictví a historii na brněnské filosofické fakultě (1977–1980) a dosáhl doktorátu. Jako všestranný a činorodý člověk se v archivu podílel na mnoha činnostech – jezdil do obcí při skartačních řízeních, odborně zpracovával archivní fondy (mj. rozsáhlý fond ONV Valašské Klobouky), měl na starosti archivní studovnu kde pečoval o badatele. Snadno navazoval kontakt s lidmi, což se přecho často osvědčilo třeba při nákupech a shánění knih, neboť do jeho působnosti náležela také odborná archivní knihovna. Rád fotografoval a uměl se zaměstnat – pokud čas dovolil – v jednoduché archivní fotodílně. Zručnost a obratnost prokázal při opravách a údržbářských pracích, neboť v tehdejších dobách se archiváři – ať chtěli nebo ne – vlastně rukama starali také o budovu. V klečůvkém zámku i přilehlém parku bylo práce vždy dost a dost (zvlášť stojí za připomenutí, že při péči o stromy zámeckého parku sem Ivan přiváděl své přátele, kteří dovedli hodně pomoci).

Práce s archivními prameny ho přivedla k publikační činnosti, ať už k tématům patřily místní dějiny (Provodov) nebo speciální úseky (zemědělství na Valašskokloboucku) aj. Svůj zájem stále silněji upíral k využití počítačů v archivnictví a živě se podílel na prvních projektech a realizacích (1984). Informačním systémům se šíře věnoval když odešel ze zlínského okresního archivu (1987) na pražskou archivní správu. Působil v ní šest let, potom krátce pracoval v Komerční bance (1993–1994) a nakonec se osamostatnil – své zkušenosti s archivními informačními systémy a spisovou službou přenesl do vlastní firmy (První archivní a spisovenská Praha–Blansko, s. r. o., 1994); podílel se na vydání praktické příručky Spisová a archivní služba ve státní správě, samosprávě a podnikatelské sféře, 1998. Jeho práce ho

občas přiváděla i k nám na Zlínsko, a tak zavítal i na své bývalé působiště v klečůvkém archivu. Přijížděl vždy optimistický a činorodý a takový zůstává i v našich vzpomínkách.

Zdeněk Pokluda

P. Zemek, REFORMACE, PROTIREFORMACE A ROZVINUTÍ POREFORMAČNÍHO KATOLICTVÍ V UHERSKÉM BRODĚ – KŘESŤANSKÁ VÍRA V PROMĚNÁCH ČASU. Uherský Brod 2006, 504 s.

Obšrný název odpovídá obšrnému rozsahu knihy, která na 500 stranách nabízí mnoho poučného. Na první pohled je zřejmé, že touto knihou se Uherskému Brodu dostává vyznamenání – málokteré jiné město se může pochlubit takto zevrubně popsanou kapitolou svého náboženského, duchovního vývoje. Všestrannost, s jakou P. Zemek popisuje, vysvětluje a přibližuje duchovní profil města v 16.–18. století, vzbuzuje obdiv. A budiž hned řečeno, že rozsáhlá materie je v tomto tlustém spisu čtenáři snadněji zpřístupněna vnitřním členěním do 21 kapitol (78 podkapitol) s vloženými třemi exkurzy a připojenými přílohami. Navíc jsou k dispozici rejstříky – jmenný (vlastně osobní), věcný a místní.

Jádro výkladu podává autor převážně v chronologické posloupnosti; u koncipování některých kapitol pak převažuje věcné hledisko – tam, kde se přibližují související zřetele sociální, charakter školství a vzdělávání, působení výtvarných děl a hudby, stránky spojené s barokní zbožností. Po třech úvodních kapitolách přechází Zemek k soustavnému výkladu o náboženském životě v Uherském Brodě od 16. do 18. století. Patříčnou pozornost věnuje klíčovým osobnostem (např. působení P. Kyrmezera zaujímá přes 40 stran), vysvětluje vztahy – včetně diskusí i střetů – mezi nekatolickými denominacemi, přibližuje působení vrchností – Kunoviců a potom pokatolických Kouniců, umí dobře charakterizovat poměry v městské komunitě i měnící se mentalitu doby. S pochopením souvislosti se snaží osvětlit pobělohorské zvraty, kdy měšťanské společenství bylo převáděno ke katolickému vyznání.

Autor se může opřít o mnohé, co už bylo vykonáno, s prospěchem využil vydaných brodských pramenů, navázal na historiky, kteří se tématem

podrobněji zabývali. K tomu přidává výsledky vlastní práce – zkušenosti s místními prameny (Bartošková kronika), obsáhlé studium archiválií církevních i šlechtických, rozhled po novější literatuře. Tak se dopracoval k všestrannému výkladu, kde osoby a děje se představují v dobových souvislostech a podrobně se přibližují stránky věroučné (i s jejich jemnostmi a složitostmi). Ocenění si zaslouží sdělný autorův jazyk, z leckterých jeho charakteristik vyznačuje, že promyslel a přetavil dávné děje do slov srozumitelných dnešku.

V tak rozsáhlé knize je množství jmen a pojmů a při pozorném čtení lze narazit na místa, kde zaváháme. Snad redakční chvat zavinil u některých vět podivnou úsečnost (str. 326, 327) nebo nejasnost (str. 331). Lze opravit totožnost u hraběnky z Gašína (nikoli „z Bašína“, pozn. 727). Při charakteristice Jana ze Žerotína (pozn. 454) se už nelze spolehnout na Ottův slovník, ale snadno lze nalézt přesnější identifikaci. Jistě jen redakčním nedopatřením je psaní jména Jana Staršího Jakartovského ze Sudic (pozn. 572, str. 245) s velkým S (Starší). U jmen uherských šlechticů lze jednoduše užít českou formu: Matouš (nikoli Matúš) Čák (pozn. 988), Emerich (nikoli Imrich) Tököly (str. 313). Nevím, zda je nutné podléhat přílišné politické korektnosti – stále snad lze hovořit s historičkou Annou Corethovou (a nikoli „s Annou Coreth“, str. 360), což je přece jen srozumitelnější. Kolísání v psaní „bočkajovci“ a „Bočkajovci“ (str. 386, 387 aj.) by mělo být překonáno upřednostněním správné podoby s malým b.

Upozornění na dílčí nepřesnosti nemůže odvést naši pozornost od celkového dojmu, že máme před sebou knihu oplývající množstvím poznatků, bez nichž se neobejde další bádání o Uherském Brodě a moravských církevních poměrech v 16.–18. století. K příznivému pocitu přispívá též grafická úprava a celkový vzhled úctyhodného Zemkova díla.

Zdeněk Pokluda

Rygar, František: TĚMICE U HODONÍNA 1264–1945. Vydáno vlastním nákladem autora 2007, 163 s.

V době, kdy se města i obce všech velikostí doslova předhánějí ve vydávání reprezentativních a výpravně graficky vyvedených monografií, na jejichž stránkách předkládají svým občanům, rodákům i návštěvníkům svoji bohatou historii, se mi shodou okolností do rukou dostala kniha,

jež by mezi jinými podobnými díly působila svou úpravou jako Popelka. V měkkých deskách a brožované úpravě, s fotografiemi kvality xerografických kopií na první pohled ukazuje, že byla vydána prakticky „na koleně“. Co se však skrývá za skromným zevnějškem?

Knihy přináší, jak samotný název napovídá, přehled dějin nevelké obce, ležící na pomezí okresů uherskohradištského a hodonínského, od první písemné zmínky až do roku 1945. Spíše než uceleným chronologickým vyprávěním je ovšem jakousi mozaikou, jejíž stavba budí nejednou dojem neuspořádanosti. Za úvodními pasážemi o prehistorickém období, etymologii názvu obce a nejstarších jménech a usedlostech jsou zařazeny kapitoly věnované obživě obyvatel (včetně výkladu o emigraci do Ameriky), bydlení a kroji, vztahující se k 19. a 20. století, aby se poté vyprávění vrátilo k nevolnictví a třicetileté válce a přes výklad o řemeslnických poměrech, hrdelním právu a vinohradnictví dospělo k revolučnímu roku 1848. V další části se pak dočteme o náboženském životě v 18. a 19. století. Jeho cenou součástí je soupis drobných sakrálních památek v obci. Kdyby se jej podařilo doplnit kvalitní obrazovou dokumentací, měl by v budoucnu jistě vysokou vypovídací hodnotu. Po návratu v čase zpět k napoleonským válkám pak již dějinný příběh plyne jen mírně klikatou cestou. V kapitole *Školství a kultura* se dočteme nejen o vzniku zdejší školy v roce 1885, ale též o její další činnosti i dění v obci vůbec, jak je zachycuje školní kronika, a to až do roku 1945. Zvláštní kapitola věnovaná období před první světovou válkou zde ale chybí. Následují dějiny místní tělovýchovné jednoty Sokol, založené v roce 1920, dále pak kapitoly *První světová válka*, *Léta 1918–1939*, *Druhá světová válka* a vyprávění končí osvobozením obce v dubnu 1945. Na závěr je ještě vřazena krátká zmínka o obecních kronikách, seznam představitelů obce a řídících učitelů, tabulka zachycující vývoj počtu domů a obyvatel v obci a obrazová příloha.

Vzhledem k této zvláštní stavbě se přímo nabízí možnost vytýkat autorovi, že např. části věnované každodennosti (kroj, bydlení, strava apod.), jež jsou mimochodem přes svou všeobecnost rozhodně velmi zajímavé, měly být zařazeny pospolu na konci, jak tomu obvykle bývá, nikoli přimíchány do diachronního popisu dějin obce. Domnívám se však, že osnova knihy je zcela v rukou autora a jeho představy o koncepci díla a netradiční řazení kapitol může být zajímavým

ozvláštněním. Stejně tak i jakési vysvětlující pasáže, které zasazují dění v Těmicích do obecných historických souvislostí. Ty totiž běžnému čtenáři knihy nemusí být předem známy. Otázkou spíše je, zda by nebylo vhodné je od vlastního textu graficky oddělit. Rozhodně však se zde měl autor vyvarovat alespoň do očí bijících faktografických chyb typu „švédský vojevůdce Torsten“ (s. 52) či „22. 11. 1917 zemřel císař František Josef“ (s. 113) a dát si pozor na výběr literatury. Snaha popisovat dnes naše dějiny 17. století za pomoci výroků typu „bezcitnost císaře Ferdinanda II.“ či „národ pokořen, ztročen, zatížen robotami“ (s. 20) působí až nechťené úsměvným dojmem. Podobně rozporuplné hodnocení si vysloužily i vysvětlivky historických pojmů, vkládané zcela volně do textu. Jako subjektivní názor recenzenta může být chápáno konstatování, že vhodnější formou by byl slovníček pojmů, zařazený na konci knihy, objektivním faktem ale zůstává nedůslednost jejich výběru. Díky tomu se sice dozvíme, co znamená slovo interpretace, ale např. o dobových měrných jednotkách, hojně se zde vyskytujících (např. ve výpise z tereziánského katastrofu) se zde nedozvíme vůbec nic.

Dojem mozaikovitosti se však netýká pouze osnovy, ale také obsahové stránky. Obraz historie obce v 16.–18. století je skládán převážně z citátů a výpisů ze zemských desek, lánového rejstříku, dominikální a urbaniální fassé, dějiny 19. a 20. století zase z výňatků a výtahů z kroniky zdejší školy a kroniky obecní. Faktografická hodnota těchto „kamínků“ je nezpochybnitelná a mnohdy nabízí pohled ze zajímavých úhlů. Za zmínku stojí jistě pasáže o hospodaření bzenecké farnosti, do které Těmice spadaly, srovnání cen a počty odvedenců i seznamy padlých a legionářů v kapitole o první světové válce nebo text stavebního řádu z roku 1835 (s. 47). Poněkud proto zamrzí nedostatečná interpretace a kritické zhodnocení tak bohatého souboru faktů, jež je čtenáři předkládán. Přepisy lánového rejstříku, rektifikačních aktů či dominikální fassé jsou sice velmi zajímavé, ještě o mnoho přínosnější by ale bylo z nich vyvodit např. závěry o vývoji obyvatelstva, sociální struktury atd. Stejně tak omezit líčení jednoho půlstoletí dějin Těmic (2. polovina 19. století a počátek století 20.) pouze na zápisy ze školní kroniky, mechanicky přenesené po jednotlivých školních rocích bez podchytení širších souvislostí i dalších pramenů, je poněkud nedostatečné.

Autor, amatérský historik, na začátku i na konci svého textu čtenáři připomíná, že jeho

dílo není monografií, jako by se chtěl tak trochu vyhnout přísným hodnotícím měřítkům případných kritiků, která by musela být na knihu uplatněna. Pokud by však měla být, jak si autor klade v úvodu za cíl, *podkladem pro kvalitnější zpracování ucelené monografie* (s. 8), zasloužila by si přinejmenším výrazně kvalitnější poznámkový aparát, než jaký zde nalezneme. Větší část poznámek se totiž vztahuje pouze k citacím zmínek o držitelích Těmic v zemských deskách a knihách půhonných a nálezových. Odkazy jsou navíc ještě v poměrně nešťastné formě zkratek, která spíše odkazuje k Hosákovu Historickému místopisu země moravskoslezské (o využití tohoto zdroje zde však není zmínka) než k moderním historicko-vlastivědným studiím. Naprostým anachronismem je užití značky ZAB, v seznamu zkratek navíc neuvedené, pro označení Moravského zemské archivu v Brně. Zkratky navíc nemají důsledně jednotný tvar, například knihy půhonné kraje olomouckého jsou jednou citovány jako *OP*, o něco dále zase *PO*. Identifikovat informační zdroje předkládaného textu je natolik problematické, že potencionálnímu pisateli monografie může sloužit snad jen jako velmi volná inspirace.

Lze-li snad neprofesionálovi odpustit neznalost techniky historické práce, není možné přehlížet naprostou rezignaci na korektury. V důsledku toho se zde vyskytuje neúměrně vysoké množství pravopisných a stylistických chyb, překlepů i špatného formátování textu. Každý literární počín od novinového článku po pohádku plní určitou vzdělávací funkci a snaha o formální správnost textu se považuje za samozřejmou. Všeobecná dostupnost digitálních technologií pro práci s písmem i obrazem vzbuzuje zdání, že je umožněno téměř každému člověku jednoduše napsat, vysázat, vytisknout i svázat knihu. Tato recenze nechce být přehlíživou kritikou profesionála hledícího s opovržením na počín vzešlý z lásky k historii a místního patriotismu. I dnes platí, že vydat kvalitní (nejen) historickou knihu je složitá a časově náročná práce s nejistým výsledkem a někdy i nevelkým uznáním. O to více je proto škoda, že autorovo nadšení nepřineslo zdaleka takové výsledky, jakých mohlo být dosaženo jak po stránce obsahové, tak i co se týče vnější formy. To první s odpovídající odbornou pomocí, to druhé zainteresováním vedení obce i dalších subjektů do přípravy publikace. Příkladů obcí, kde se to podařilo, by se našla celá řada.

Lukáš Čoupek

UHERSKÉ HRADIŠTĚ, KRÁLOVSKÉ MĚSTO NA ŘECE MORAVĚ. Město Uherské Hradiště, Uherské Hradiště 2007, 492 s.

Na konci roku 2007 se objevila výpravna publikace o dějinách jednoho z našich nejsvětějších center – Uherském Hradišti. Knihu lze také vnímat jako jeden z výrazů oslav 750 let od založení města. Ne každé sídlo má to štěstí, že se mu dostane obsáhlých vlastivědných zpracování. Uherské Hradiště jich má hned několik, ať již dílčích či souhrnných. Nejnovější práce nepředstavuje sice tu nejobsažnější, ale bezesporu je nejreprezentativnější. Výslednou podobu nepochybně ovlivnila skutečnost, že na koncipování publikace, a především na jejím vydání byl přímo zainteresován městský úřad. Jádro autorského kolektivu nicméně tvořili pracovníci místních i centrálních kulturně-výzkumných institucí: Slováckého muzea, okresního archivu nebo brněnského Moravského zemského muzea.

Autoři měli při realizaci svého záměru na co navázat. Kvalitní práci reprezentuje zejména důkladně pojatý obraz dějin města z roku 1981 (autorský kolektiv pod redakcí Antonína Verbíka a Metoděje Zemka), jehož více než 630 stran dodnes představuje nepřekonaný sumář informací. Výživný text je navíc opatřen poznámkovým aparátem, což u současných vlastivědných prací bývá spíše výjimkou. Co naopak kazí celkový dojem ze zmíněné knihy je rezignace na jakýkoliv obrazový doprovod. Tento prohrěšek vůči řadovému čtenáři se rozhodli napravit autoři poslední městské syntézou. Je to pochopitelné, zvláště když uvážíme, že třeba folkloristicko-historické sbírky Slováckého muzea nabízejí vynikající, zčásti nevytěžený materiál.

Když by se mělo nejnovější dílo ve stručnosti charakterizovat, musel by se zmínit zjevný důraz na obrazovou stránku, čtenářskou přitažlivost a regionalistický záběr textu, který je zde co do objemu srovnatelný s grafickým doprovodem. Práce naštěstí netrpí obsahovou nevyvážeností, nezřetelnou motivací či odborností autorů ani přílišným lokálpatriotismem. Podařilo se, myslím, naplnit představu kvalitní, moderní sídelní historicko-vlastivědné práce, která není pouhým stručným výtahem z předchozích prací, narychlo vytvořeným pro prezentaci obce při určitých příležitostech nebo jako pomníček představenstvu obce.

Vnitřní členění textu kombinuje přístup chronologický s dělením na tematické bloky.

Pasáže o jednotlivých historických epochách doplňují kapitoly o Uherském Hradišti coby pevností a vojenském centru, o zdejších sportovních aktivitách a kultuře, výtvarném životě, školství, městských vedutách, farním obvodu, urbanistickém vývoji, židovské minoritě, trzích apod. Vzhledem k šíři autorského kolektivu a jeho oborové rozmanitosti není možné žádat uniformní přístup k interpretaci konkrétní problematiky, stručnější, čtenáři vstříc vycházející pasáže se tak místy střídají s hutnými, informacemi až přetékajícími texty. Z výčtu jednotlivých témat je zřejmý záměr upřít pozornost na otázky, které předchází práce opomíjely, tedy na jakousi nadstavbu nad politické, sociální a hospodářské dějiny sídla. Více prostoru nyní dostala židovská otázka, kultura, fara, umění a architektura i místní kolorit. Práce tím získala na komplexnějším dojmu, dala naději i těm, kteří se v předchozích dílech nenašli. Nesporným kladem práce je dovedení výkladu do současnosti, spojené s revizí a aktualizací dějin (nejen) 20. století. Publikaci mimořádně obohacuje množství barevných i černobílých fotografií, reprintů dobových tisků, portrétů a ukázek z muzejních a archivních sbírek.

Přílohová část nabízí srovnávací přehled některých významných událostí (české země versus město), seznam představitelů městské samosprávy a bohatou výběrovou bibliografii, ke které se váže jmenný a předmětový rejstřík. U takto rozsáhlé práce by se však jistě hodil i klasický rejstřík, umožňující orientaci ve vlastním textu.

Přestože se autoři rozhodli upřednostnit spíše dějiny místa před snahou je zakomponovat do širších dobových a teritoriálních souvislostí, čtenáři z díla pochopí politicko-kulturní potenciál slovácké metropole. Uherskému Hradišti může většina našich měst takto velkoryse pojatou publikaci jen tiše závidět.

Aleš Vyskočil

Jiří Jilík, Jana Spathová, Igor Stancl: LÉKÁRNA U ZLATÉ KORUNY. Příběh lékárny a lékárníka Josefa Stancla. Nakladatelství PETRA Uh. Hradiště, Uh. Hradiště 2007, 174 s.

Životu a dílu významné osobnosti dějin Uherského Hradiště, prvního českého starosty města Josefa Stancla, je věnována publikace, k jejímuž zrodu dal podnět jeho vnuk, Igor Stancl. Jedná se o neobvyklé zpracování významného období

2. pol. 19. a 1. pol. 20. století, které dává nahlédnout i do rodinného života významných politických a společenských osobností města.

Výpravná publikace je rozdělena do 5 kapitol, z nichž většina je členěna na další podkapitoly. Úvodní kapitola nazvaná Dům na náměstí je věnována historii domu čp. 148, jeho nejstarším majitelům, založení lékárny a prvním lékárníkům až do zakoupení objektu Františkem ze Schullernů, lékárníkem se šlechtickým predikátem. Jeho dcera Antonie s manželem Josefem Stanclm převzali otcovské dědictví a společně ho dále rozvíjeli.

Následující dvě kapitoly mapují nejen život a dílo Josefa Stancla, ale postihují i život královského města Uh. Hradiště. Pozornost je věnována politickému vývoji od 2. poloviny 19. století, zápasu českých a německých politických představitelů o hegemonii ve městě, který vyvrcholil zvolením Josefa Stancla starostou města v roce 1896. Ve své funkci se zasadil o rozvoj českého školství, ať již ustavením obecné a později měšťanské české školy, či zřízením obchodní školy (první na Slovácku, třetí na Moravě). Díky jeho podpoře vznikly také Všeobecná živnostenská škola pokračovací a Zemská rolnická a vinařská škola v Bzenci. Úsilí o zřízení učitelského ústavu v Uh. Hradišti žel nedosáhlo kýženého výsledku. Josef Stancl však nebyl jen politikem, ale jako vzdělaný člověk a vlastenec se významně podílel na společenském životě města. Vydával Slovácké noviny, působil v řadě spolků a korporací a některé z nich řadu let vedl (Sokol, sbor dobrovolných hasičů). Jeho domácnost se stala společenským salonem města, ve svém vinném sklepu v Mařaticích hostil řadu významných osobností uměleckého života – básníků, spisovatelů, hudebních skladatelů, malířů aj. Bez nadsázky jej lze nazvat mecenášem Slovácka, neboť se podílel na propagaci a rozvoji lidové kultury (mj. spoluorganizoval zastoupení Slovácka na Národopisné výstavě československé) a poskytoval morální i materiální podporu nejvýznamnějším malířím regionu, Jozovi Uprkovi. Autoři neopomenuli zmínit i Stanclovy podnikatelské aktivity, ať již se jednalo o cihelnu, založenou v roce 1892, či o dva roky později zřízenou výrobu kachlových kamen. K nim přibyla pod vedením Stanclova syna Vojtěcha později i keramická dílna, v níž byla vyráběna malovaná keramika s osobitými dekory.

Předposlední kapitola knihy je věnována potomkům Josefa Stancla. Na jejich životních osudech je dokumentován politický a společenský vývoj v průběhu 20. století. Závěrečná kapitola,

kteř se podrobně zabývá stavebně historickým vývojem domů čp. 148 a 149, tvořících dnešní objekt lékárny U Zlaté koruny, přináší řadu veřejnosti dosud málo známých poznatků o této významné památce města.

Knihy je doplněna řadou barevných i černobílých fotografií, z nichž některé dosud nebyly publikovány. Stylisticky lehkým perem psaný text vhodně doplňují četné novinové výstřižky, reprodukce dobových pohlednic, plakátů i písemných pramenů. Nechybí ani vysvětlivky použitých výrazů a stručné medailonky osobností, o nichž je v textu zmínka. Závěrem je připojeno resumé v němčině. Zdařilá grafická úprava, kvalitní tisk a papír, stejně jako poutavý přebal dotváří příznivý dojem o knize, kterou ocení nejen obyvatelé města, ale všichni, kteří se zajímají o jeho historii.

Blanka Rašticová

VĚDECKÁ KONFERENCE VÝCHODNÍ MORAVA V 10.–14. STOLETÍ (13.–15. června 2007 v Uherském Hradišti)

Ve slunečných dnech závěru první poloviny měsíce června roku 2007 se v krásných, moderních prostorách Přednáškového centra Slováckého muzea v Uherském Hradišti setkali přední zástupci především moravských a slovenských medievistů a archeologů středověku a doby slovanské. Slováckým muzeem v Uherském Hradišti, Moravským zemským muzeem a Archeologickým ústavem Akademie věd České republiky v Brně pořádáná konference byla tematicky zasvěcena především starším dějinám východní Moravy ve stoletích po zániku Velkomoravské říše až na práh vrcholného středověku, kdy celý tento region procházel komplikovaným správním i demografickým vývojem a významnými dějinnými zvraty.

Celá akce pak probíhala pod záštitou (a v úvodu vesměs i za přítomnosti) moravského metropolitů, olomouckého arcibiskupa Mons. Jana Graubnera, hejtmánů obou soudobých správních krajů, historicky vycházejících z teritoria východní Moravy – Zlínského a Jihomoravského, tedy Libora Lukáše a ing. Stanislava Juránka, a v neposlední řadě také starosty města Uherské Hradiště ing. Libora Karáska. S ohledem na nepominutelnou roli města Uherské Hradiště v historii celé oblasti pak bylo konání celé konference zařazeno oficiálně do rámce oslav 750. výročí první písemné zmínky o Uherském Hradišti, které se

vinuly životem města v průběhu celého roku 2007 a nenechávaly nikoho na pochybách, jak hluboké kořeny v povědomí obyvatel i představitelů města zapustila historická tradice královského města Uherské Hradiště.

Z ryze odborného hlediska lze s odstupem říci, že se celá akce setkala s mimořádnou odezvou a zaznamenala vysokou účast (více než čtyři desítky) předních odborníků z celé řady moravských i slovenských vědeckých pracovišť. Právě vysoká účast i vystoupení nejenom slovenských, ale rovněž moravských kolegů byla dalším důkazem, nakolik je téma moravsko-uherského pohraničí ve sledované časové periodě stále vysoce sledovanou problematikou, která dosud čeká na kvalitní kritické uchopení moderní historiografií.

Vlastní jednání konference bylo pro vysoký zájem referentů rozčleněné do tří dnů a několika tematických bloků. Celkem bylo předneseno 23 referátů pokrývajících celý sledovaný časový úsek a zasahujících do většiny moderní vědou studovaných témat. V úvodním bloku vystoupili první den s do jisté míry zahajovacími referáty dvou hlavních okruhů Zdeněk Měřínský a Jiří Čoupek. První resumoval *Přínos archeologie k poznání dějin východní Moravy v 10. až 14. století*, druhý pak přehlédl *Archivní prameny k dějinám Uherského Hradiště ve 13. a 14. století*. Uvodili tak dva stěžej-

ní okruhy, jimž se konference věnovala – správní a sídelně-demografický vývoj oblasti a roli i vlastní vývoj královského města Uherské Hradiště jako rodící se nekorunované metropole regionu. Pak již následovaly víceméně ucelené bloky mapující dílčí otázky naznačených okruhů.

Nejdříve se Martin Vihoda zabýval v příspěvku *Velehradská tradice ve 13. století* otázkami velkomoravského „povědomí“ a tradice v regionu, jeho pozdějšími reflexemi v narativních pramenech, podílu na tradici Velehradu a vzniku olomouckého biskupství. Poté Luděk Galuška vykreslil *Staré Město povelkomoravské*, kdy zmapoval prvotní pauperizaci zdejšího osídlení až po nový vzestup v trhové vsi Veligrad-Staré Město, na což navázal popisem dosud málo známých osudů druhé z dvou nejvýznamnějších metropolí Velké Moravy rovněž ve staletích po jejím zániku Lumír Poláček v příspěvku *Mikulčice v 10.–14. století*. Rudolf Procházka posléze postoupil se sledováním sídelního rozvoje regionu a dále přiblížil *Vznik a utváření královského města Uherské Hradiště ve 13.–14. století*, přičemž zasadil tuto problematiku do souvislostí současného bádání o středověké urbanizaci. Na jeho vystoupení pak navázala Dana Menoušková s glosou *Několik poznámek k toku Rechly na základě archeologického výzkumu z roku 2006*.

Druhý den pokračovalo jednání referáty mapujícími především vývoj sídelní situace na některých význačných lokalitách, respektive stěžejních oblastech moravsko-slovenského pomezí. V jeho rámci proslovili své příspěvky Peter Baxa, Karel Prášek a Renata Glaser-Opitzová, kteří se vyjadřovali k tomu, jak vypadaly *Kopčany v 10.–14. století. K osídlení slovenskej časti Dolnomoravského úvalu* dále pak Danica Stašíková přiblížila, jaký vztah měla *Horná časť dolného Povázia a Uherskohradištsko z pohľadu nálezov šperkov v hrobach prvej polovice 10. storočia* a Ivona Vlkolínská se zamýšlela, jaká byla *Pozícia stredovekej osady v Beluši v oči územiu Moravy*. Následně Pavel Kouřil detailně okomentoval *VIII. kostel v Mikulčicích* a nakonec Marek Hladík, Lumír Poláček a Jaroslav Škojec vykreslili *Střední tok Moravy v mladohradištním období*.

Následoval blok věnující se již více pozdějšímu správnímu vývoji regionu. Libor Jan nejdříve sledoval *Proměny panovnické moci na jihovýchodní Moravě*. Následně Dalibor Janiš zavítal až na severní okraj sledovaného území a popsal *Rozsah újezdu Franka z Hückeswagenu a statky olomouckého biskupství na severovýchodní Moravě* a nakonec Robert Antonín, Tomáš Borovský a Demeter Malaták přiblížili auditoriu otázku

slavnostních festivit příjezdů a pobytů českých a moravských panovníků v městech východní Moravy v příspěvku *Místa střetávání a vítání. Zeměpanská města na moravsko-uherské hranici a panovník ve 14. století*. V další části programu se témata referátů navrátila opět spíše k otázce správního vývoje v přednáškách Martina Hoferky *Záhorie a Morava v 13. století* a Jiřího Mitáčka *„Campo Lucsko“ – historie a mýty, které znovuotevřely otázku a možnosti interpretace proměny pomezího území především v 11. až 13. století*.

V závěrečný den pak nejdříve David Kalhous vystoupil s příspěvkem *Kontinuita církevní organizace na Moravě v 9.–11. století*, v kterém sledoval její tradice a kořeny, stejně jako rozporuplné interpretace některých momentů, Jan Šmerda následně přiblížil *Vývoj peněžní měny na východní Moravě v 11.–13. století* (především pak s přihlédnutím k vlastnímu Uherskému Hradišti a jeho možné mincovně) a Miroslav Svoboda popsal vývoj *Pečeti velehradského kláštera v předhusitské době*. Jednání konference pak uzavřely příspěvky vracející se k rozvoji sídelní situace v oblasti s ohledem na studium malých i velkých šlechtických sídel v referátech Miroslava Plačka *Proměny hradů jihovýchodní Moravy do konce 14. století* a Jiřího Kohoutka *Hrady a tvrze jihovýchodní Moravy ve 13. a 14. století*. Opomenut nezůstal ani vznik

nových měst a městeček v práci Emila Kordiovského *Počátky měst a městeček na Břeclavsku do válek husitských*.

Bez nadsázky lze konstatovat, že očekávaná kniha statí, jejíž vydání by mělo konferenci završit, nesporně přispěje k prohloupení našich poznatků o dějích v regionu v 10.–14. století, ale především se stane (jak ze srdce doufám) novým impulsem pro další výzkum této periody našich dějin v oblasti celé Východní Moravy. Jako glosu na závěr bych uvedl, že do jisté míry vysoký zájem vědecké obce dokumentují i obtíže, s nimiž se při redakci připravované knihy potýkali její redaktoři ve snaze zajistit dnes již obvyklé lektorování připravované publikace. Ukázalo se velmi obtížným nalézt nezávislé a kvalifikované odborníky, seznámené s celou problematikou a schopné ji pojmut v celé její komplexnosti a šíři, neboť téměř všichni dali přednost aktivnímu vystoupení na konferenci či účasti v autorském kolektivu knihy.

Závěrem ještě můžu pouze za všechny zúčastněné poděkovat Slováckému muzeu v Uherském

Hradišti a jeho pracovníkům poděkovat za bezchybné a více než reprezentativní zázemí, které konferenci Východní Morava v 10.–14. století poskytli. Domnívám se, že toto odborné fórum více než splnilo cíl, který si organizátoři předsevzali. Nesporně se mu podařilo přinést nové poznatky a pohledy na starší dějiny celého regionu východní Moravy i Uherskohradištska jako jednoho z jeho nepochybných historických center. Přispěla tak zajisté k hlubšímu poznání hospodářského i duchovního rozvoje tohoto kulturně historicky významném prostoru, stejně jako minulosti královského města Uherské Hradiště, které se po svém založení Přemyslem Otakarem II. kolem poloviny 13. století stalo nejenom střediskem ekonomických a obchodních aktivit, význačnou pohraniční pevností sloužící k ochraně hranic mezi Českým královstvím (respektive moravským markrabstvím) a územím Uherského státu, ale rovněž nekorunovanou správní a trestněprávní metropolí moravsko-uherského pomezí .

Jiří Mitáček